

ВОРОНОВСЬКІ ЧИТАННЯ

(Єдність адміністративних
та фінансових процедур)

АСОЦІАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ
DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR INTERNATIONALE
ZUSAMMENARBEIT (GIZ) GMBH
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ВОРОНОВСЬКІ ЧИТАННЯ

**(Єдність адміністративних
та фінансових процедур)**

За матеріалами
міжнародної науково-практичної конференції
«Вороновські читання»
м. Львів, 5-6 жовтня 2018 р.

Харків
2019

Редакційна колегія:

Микола Кучерявенко — перший віце-президент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

Йорг Пуделька — керівник офісів GIZ в Казахстані, Узбекистані та Туркменістані, директор Регіональної програми GIZ «Сприяння правової державності в Центральній Азії»;

Олександр Головашевич — доцент кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук.

Матеріали публікуються в авторській редакції

В75 Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур) : за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 5-6 жовтня 2018 р. / Редкол.: М. Кучерявенко, Й. Пуделька, О. Головашевич. — Харків : Асоціація фінансового права України, 2019. — 446 с.

У збірнику представлено стислий виклад доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції «Єдність адміністративних та фінансових процедур» (Воровські читання), організованої Асоціацією фінансового права України та Німецьким товариством міжнародного співробітництва за підтримки Національної академії правових наук України, яка була проведена у Львові 5-6 жовтня 2018 року. Конференція була присвячена обговоренню найбільш актуальних фундаментальних проблем співвідношення та узгодження процедур в режимі фінансового та адміністративного регулювання. Видання розраховане на викладачів, аспірантів, студентів та всіх тих, хто цікавиться проблемами фінансового права.

УДК 347.73
ББК
67.9(4УКР)302

ЗМІСТ

<i>Brockner Lars</i> AMTSANGEMESSENHEIT DER BESOLDUNG VON RICHTERN UND BEAMTEN: PRÜFUNGSSTUFEN UND PARAMETER FÜR DIE BERECHNUNG UND ERFASSUNGSRECHTLICHE BEURTEILUNG.....	10
<i>Chvosta Peter</i> DER ZUGANG ZUM (VERWALTUNGS) GERICHT. ZU DEN BESCHWERDEGRÜNDEN IM ÖSTERREICHISCHEN VERWALTUNGSPROZESS.....	21
<i>Kore-Pērhone Kristīne</i> АДМИНИСТРАТИВНЫЕ ПРОЦЕДУРЫ В ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ И ИХ КОНТРОЛЬ В ЛАТВИИ	34
<i>Slaveykova-Rukova Milena</i> VERFAHRENSGRUNDLAGEN IM VERWALTUNGS- UND STEUERRECHT BULGARIENS UND DEREN GERICHTLICHE KONTROLLE.....	47
<i>Werth Franceska</i> AKTUELLE THEMEN DER FINANZGERICHTLICHEN UND VERFASSUNGSRECHTLICHEN RECHTSPRECHUNG IN BEZUG AUF DIE BESTEUERUNG.....	55
<i>Білінський Дмитро</i> ПРОЦЕДУРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИНАМІКИ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ІНТЕРЕСУ	59
<i>Бліхар Марія</i> ПОДАТКОВО-ПРОЦЕДУРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНВЕСТИВАННЯ	63

Бойко Ирина РАЗВИТИЕ ИДЕИ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ПРОЦЕДУРЫ В НАЛОГОВОМ ПРАВЕ.....	68
Бондаренко Ірина ПРОЦЕДУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПОДАТКОВОГО РЕЗИДЕНТСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	74
Бриедде Яутрите ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕДУР	77
Брояков Сергій ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ У ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕДУРАХ	84
Воротіна Наталія ПИТАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ ТА БЮДЖЕТНИХ ПРОЦЕДУР КРИЗЬ ПРИЗМУ ДОСЛІДЖЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ПОДАТКОВОГО ПРАВА	89
Гетманець Ольга БЮДЖЕТНО-КОНТРОЛЬНА ПРОЦЕДУРА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	97
Гнатовська Альона ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕДУР ..	102
Головашевич Олександр ПРОЦЕДУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ : КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ	107
Дамірчиєв Мушфік ПРО ПРАВОВІ ПРОЦЕДУРИ В ПУБЛІЧНІЙ ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	110
Дмитренко Емілія СИСТЕМА БЮДЖЕТНИХ ПРОЦЕДУР І ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	113

Дмитрик Ольга ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ПРИЗНАЧЕННЯ ФАКТИЧНИХ ПЕРЕВІРОК	116
Иномов Абубакр АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН: ОПЫТ, ОШИБКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	125
Іванський Андрій ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС ТА ЮРИДИЧНА ПРОЦЕДУРА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ І ФІНАНСОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЄС	131
Ільницький Олег УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ: ДО ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТЯ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ.....	142
Каньязов Есемурат ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ПРАВОВОЕ КАЧЕСТВО АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕДУР	154
Капліна Владислава ELEGANTIA JURIS НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ.....	162
Кармаліта Марія СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ВЗАЄМОУЗГОДЖУВАЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ ЯК ПРАВОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ТА КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ	166
Касьяненко Любовь СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ „ПРОЦЕДУРА” ТА „ПРОЦЕС” У ФІНАНСОВОМУ ПРАВІ.....	174
Кобильнік Дмитро ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУР НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ВИМОГУ ДФС	180
Костенко Юлія ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРЯДКУ В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ.....	184

Тому, враховуючи викладене вище, слід констатувати, що сьогоднішній день основним правовим інструментом взаємодії платників податків і контролюючих органів, спрямованим на запобігання та вирішення спорів, пов'язаних із тлумаченням застосуванням договорів про уникнення подвійного оподаткування, є взаємоузгоджувальна процедура. У той же час як свідчать дані проведеного моніторингу, і платники податків, і контролюючі органи у сфері оподаткування стикаються із низкою проблем, пов'язаних із її проведенням. Юрисдикції визнаючи їх, та беручи до уваги позитивний світовий досвід і рекомендації ОЕСР щодо ефективного використання відповідного механізму, намагаються удосконалити взаємоузгоджувальну процедуру шляхом формування необхідних внутрішньодержавних засад.

Касьяненко Любов

доктор юридичних наук, професор,
Університет державної фіскальної
служби України, професор кафедри
фінансового права, Україна, м.
Ірпінь

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ „ПРОЦЕДУРА” ТА „ПРОЦЕС” У ФІНАНСОВОМУ ПРАВІ

Становлення процесуальної фінансово-правової теорії насамперед пов'язано з розробкою відповідного категоріального апарату. У статті проаналізовано співвідношення понять «процедура» та «процес», адже і дотепер серед науковців відсутня єдина думка щодо них. Зазначається, що фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування потребує чіткої регламентації і саме використання процесуальної форми у фінансовій діяльності держави повинно гарантувати правильне застосування правових норм. Акцентується увага на тому, що процесуальні норми інших галузей права у сучасних

...них не можуть повною мірою задовольнити „потреби” фінансового права у правовому регулюванні відносин.

Проблема правової процедури має не тільки тривалу історію існування, але й не втратила своє гостроти, адже у праві є гарантією ефективного процесу правотворення, правої реалізації та ін. Варто відзначити, що особливе значення процедурні механізми набувають у процесі створення і функціонування правової держави. Не тільки юрисдикційна діяльність, але і діяльність органів держави з розгляду і вирішення різних справ позитивного характеру мають потребу у процедурно-процесуальних формах. Необхідно зазначити, що пошук шляхів утвердження законності правопорядку наводить на думку, що уся фінансова діяльність, пов'язана із задоволенням різних потреб органів суспільства, повинна здійснюватися за завчасно встановленими правилами, дотримуватися чітко процедур. Матеріально-правова природа фінансової діяльності держави і органів місцевого самоврядування зумовлює специфічні, властиві тільки їм процесуальні правила, що відповідають характеру норм фінансового матеріального права, дотримання яких має неабияке значення для усього суспільства. Особливо звертає на себе увагу те, що фінансова діяльність держави й органів місцевого самоврядування у цілому підпорядковується процесуальному порядку.

Фахівці-науковці у галузі фінансового права тією чи іншою мірою приділяли увагу питанням процесуальної теорії. Серед них необхідно назвати таких як: Д. А. Бекерська, Л. К. Воронова, О. Ю. Грачова, О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, Л. Є. Кузнеченкова, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковська, О. А. Лукашев, В. П. Нагребельний, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, Н. Ю. Пришва, Л. А. Савченко, П. С. Пацурківський, Н. І. Хімичева, О. І. Худяков, С. Д. Ципкін та ін.

Л. К. Воронова¹ зазначала, що фінансова діяльність держави – це заснований на нормах права планомірний процес управління

¹ Воронова Л. К. Финансовое право : учебное пособие для студентов юрид. вузов и факультетов / Л. К. Воронова, Н. Н. Кучерявенко. – Харьков : Легас, 2003. – С. 21.

централізованими і децентралізованими фондами коштів, необхідними для здійснення завдань і функцій, поставлених Конституцією України перед державою, органами місцевого самоврядування та іншими публічними утвореннями, дозволеними державою. Нині багато науковці акцентують увагу саме на процесуальній формі. І хоча в останні роки з'явилося багато праць, присвячених процесуальним нормам фінансового права, але сталої системи наукових категорій у процесуальній фінансово-правовій теорії поки що не існує. Про це свідчить різне тлумачення науковцями таких понять, як „процес”, „процедура”, „податкова процедура”, „контрольна процедура”, „контрольне провадження”, „податкове провадження”, „процесуальна форма”, „процесуальний режим” та ін.

На цю невизначеність певний вплив має і те, що за своїм лінгвістичним змістом поняття „процес” і „процедура” співпадають. У термінологічній літературі процедура розглядається, як „1) офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення виконання чи оформлення чого-небудь 2) ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь”¹; інший словник зазначає, що процедура – (фр. *procedure*, від латинського *procedo* – просуваюсь) – встановлений порядок ведення, розгляду певних справ²; це офіційно встановлений чи прийнятий за звичаєм порядок, послідовність дій для здійснення або оформлення певних справ³; ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь; офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь⁴.

¹ Новий тлумачний словник української мови : у 4-х томах. – Т. 3. – К. : Аконіт, 2003. – С. 63.

² Большой юридический словарь / [под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских]. – 2-е изд., перераб. и доп. – ИНФРА – М., 2000. – С. 502.

³ Словник іноземних слів / [за ред. члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука]. – К. : Гол. ред. Укр. радян. енциклоп., 1977. – С. 557.

⁴ Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. Т. В. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2002. – С. 997.

Необхідно зазначити, що і у правовій літературі досить рідко висловлювання щодо процедури. І якщо одні термін „процедура” визначають як „...врегульований законом, іншими нормативно-правовими актами порядок, який складається з послідовних дій і спрямований на досягнення правового результату”¹, то на думку інших, „процес” і „процедура” – поняття юридичні, що визначають порядок діяльності із впровадження норм матеріального права, отже „процес” фактично тотожний, різнозначний „процедурі”². Існують думки³, що юридичний процес – це різновидність процедур, при чому найбільш досконала; або⁴ „процес” і „процедура” є різнозначними поняттями не тільки тому, що в етимологічному аспекті категорії „процес” і „процедура” тотожні, а й тому, що змістом цих юридичних понять є врегульована процесуальними (або процедурними або процедурно-процесуальними) нормами діяльність, що має свою послідовність і спрямована на здійснення якого-небудь результату.

Як бачимо, поняття „правовий процес” і „правова процедура” на змістом є досить близькими, майже синонімами, тим більше, що така близькість пояснюється спільним коренем у відповідних латинських словах. І з етимологічного, і з юридичного боку ці слова, на нашу думку, можуть розглядатися як у статичному, так і в динамічному розумінні. У статичному розумінні, це закріплений в юридичному порядку чи вироблений практикою порядок вчинення певних дій. Без цього діяльність мала б неорганізований, навіть хаотичний характер і не можна було б упорядкувати суспільні відносини. У динамічному розумінні процес або процедура може розглядатися як практична реалізація

1 Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл, 2003. – Т. 5. – С. 186-186.

2 Мельников Ю. И. Природа и содержание норм процессуального права : учебное пособие / [научный ред. В. М. Горшенев]. – Ярославль : Изд-во Ярославского университета, 1976. – С.8.

3 Бахрах Д. Н. Юридический процесс и административное судопроизводство / Д. Н. Бахрах // Журн. рос. права. – 2000. – № 9. – С. 8.

4 Гетьман А. П. Процессуальные нормы и отношения в экологическом праве. – Харьков, 1994. – С. 125.

встановленого порядку шляхом видання правових актів, прийняття рішень і вчинення певних дій для їх виконання. На нашу думку, не кожна урегульована правом процедура може бути визнана процесом. Безсумнівно, такі правові явища мають багато спільного. По-перше, вони суворо регламентовані нормами права; по-друге, це юридично значимі дії; по-третє, такі дії здійснюються у строгій послідовності, тобто певною умовою дотримання певних стадій. Таким чином, юридично значимі дії, що здійснюються у певно визначеній законодавцем послідовності, можна назвати процесом. Проаналізувавши усі ці визначення, можна зробити висновок, що процес і процедура – явища тісно взаємопов’язані, співвідносні, але не ідентичні. На нашу думку, поняття „процес” більш об’ємне, а частина процесу, що має самостійне значення для будь-яких правовідносин, відповідає розумінню процедури. Процес реалізується через конкретні правові процедури. На нашу думку, доцільно встановити для них спеціальне юридичне значення, що виражатиме їх сутність. Необхідно зазначити, що тривалість процесу зумовлює суттєве значення фактора часу як невід’ємної складової його юридичної характеристики, що передбачає детальне регулювання строків здійснення процесуальних дій, що виконуються за певною процедурою. На відміну від України, у державах Європи, наприклад, у Франції податкові процедури чітко виписані в „Livre des procedures fiscales” (Книзі податкових процедур), яка прирівнюється до процесуального податкового кодексу, у Австрії, Болгарії, Естонії, Польщі, Швейцарії, існує Загальний закон про адміністративну процедуру, який чітко визначає терміни, стадії та елементи процедури.

Розуміння процедури як порядку не викликає сумнівів. Воно породжує систему складних процесуальних норм, за допомогою яких здійснюється законодавчий, цивільний, адміністративний та інші процеси. Складніше формується процес у фінансовій діяльності держави та органів місцевого самоврядування, який характеризується значним обсягом, динамізмом, швидкоплинністю та ін. Це і податковий, бюджетний,

контрольний, валютний процеси, у яких процедура є складовою і має неабияке значення.

На думку В. М. Горшенєва¹ та його послідовників „поняття процесуальної форми... повинно було б виконувати функції уніфікованого інструменту міждисциплінарного наукового спілкування, що з'єднує сукупність однорідних процедурних вимог до дій учасників процесу, спрямованих на досягнення певного матеріального правового результату”. Н. М. Протасов² навпаки зазначав, що: „Категорія „процесуальна (процедурна) форма” – це учорашній день теорії процесу та процедури у цілому. Вживання даної категорії у ґрунтовному та всепроникаючому значенні певною мірою було виправдане у той час, коли ще не ставилося питання про розробку загальних для усіх процесуальних галузей закономірностей, про процесуально-правовий механізм та його елементи”. З цим важко погодитися, оскільки поняття „процесуальна форма” має велике значення і сьогодні, з використанням цієї конструкції йде дослідження галузевих процесуальних форм, адже вона властива будь-якій діяльності щодо застосування правових норм. Податкові норми як матеріальні, так і процесуальні є видом фінансово-правових. Контролюючі органи розглядають скарги платників податків на рішення щодо застосування фінансових санкцій. Порядок і строки їх розгляду врегульовано процесуальними нормами податкового (фінансового) права, закріпленими в фінансово-правовому акті – Податковому кодексі України, у ст. 1 якого прямо вказано, що цей кодекс регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів. Ст. 113.3 Податкового кодексу України³ визначає, що „застосування за порушення норм законів з питань

¹ Горшенёв В. М. Теория юридического процесса / В. М. Горшенёв, В. Г. Крупин, Ю. И. Мельников и др. ; [под общ. ред. В. М. Горшенёва]. – Х. : Вища школа, 1985. – С.71.

² Протасов В. Н. Основы общеправовой процессуальной теории / Протасов В. Н. – М. : Юридическая литература, 1991. – С.141.

³ Податковий кодекс України : від 02 .12.2010 р. // Офіційний вісник України . – 2010. – № 92 – Ст. 3248.

оподаткування або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), не передбачених цим Кодексом та іншими законами України, не дозволяється". Процесуальні норми інших галузей права, зокрема, адміністративного, що деталізують управлінські процедури, в сучасних умовах не можуть повною мірою задовольнити потреби фінансового права у регулюванні процесуальних відносин, що виникають у сфері акумуляції коштів до державних грошових фондів.

Процедурний механізм у фінансовому праві - це і є той самий механізм реалізації правової норми, про відсутність якої так часто говорять. Саме юридична процедура покликана послідовно, крок за кроком визначити дії як уповноваженого суб'єкта, так і зобов'язаних йому осіб при здійсненні фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування на шляху до досягнення необхідного блага.

Кобильнік Дмитро

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУР НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ВИМОГУ ДФС

На теперішній час все актуальнішим стає питання щодо порядку реалізації контролюючим органом свого права на отримання інформації від суб'єктів господарювання – платників податків. Зважаючи на наявність електронного документообігу при подачі звітності, єдиної системи адміністрування податку на додану вартість та безперешкодне функціонування електронного кабінету платника податків, отримання листів від податкової з вимогами надання письмових пояснень та їх документального